

**Γνωστοποίηση του νέου Ευρωπαϊκού Εργαλείου
για την παρακολούθηση και καταγραφή
των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και της Γενικής Φροντίδας Υγείας
σε Δομές Ψυχικής Υγείας**

Τι είναι το εργαλείο ΙΤΗΑCΑ;

Το Εργαλείο Αξιολόγησης της Θεραπείας, των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και της Γενικής Φροντίδας σε Ιδρύματα Ψυχικής Υγείας (ΙΤΗΑCΑ) - (Institutional Treatment, Human Rights and Care Assessment Toolkit) δημιουργήθηκε πρόσφατα από την κοινοπραξία 15 Ευρωπαϊκών χωρών, με τη χρηματοδότηση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Το εργαλείο ΙΤΗΑCΑ παρέχει ένα σαφή και πρακτικό τρόπο παρακολούθησης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της γενικής φροντίδας υγείας σε δομές ψυχικής υγείας. Σχεδιάστηκε από χρήστες υπηρεσιών ψυχικής υγείας, ειδικούς στα ανθρώπινα δικαιώματα, ψυχιάτρους, ψυχολόγους και κοινωνικούς επιστήμονες και δοκιμάστηκε επιτυχώς σε 87 δομές, οι οποίες καλύπτουν ένα ευρύ φάσμα υπηρεσιών ψυχικής υγείας των 15 συμμετεχόντων χωρών. Το εργαλείο ΙΤΗΑCΑ μπορεί να εντοπίσει τόσο τις παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων όσο και παραδείγματα καλών πρακτικών ως προς την προστασία, το σεβασμό και την εκπλήρωση των δικαιωμάτων των ατόμων με ψυχιατρικά προβλήματα.

Σθεναρή συμμετοχή των χρηστών υπηρεσιών ψυχικής υγείας

Σε όλα τα στάδια διαμόρφωσης του εργαλείου ΙΤΗΑCΑ απασχολήθηκαν ως σύμβουλοι χρήστες υπηρεσιών ψυχικής υγείας, οι οποίοι και συμμετείχαν ενεργά σε όλα τα επίπεδα. Περισσότεροι από 100 χρήστες υπηρεσιών συμμετείχαν σε ομάδες εστιασμένης συζήτησης (focus groups) που διεξήχθησαν σε κάθε χώρα. Η λήψη συμβουλών από τους χρήστες υπηρεσιών ψυχικής υγείας ενίσχυσε το ρόλο τους και προήγαγε τη συμμετοχή τους. Στη Φιλανδία, για παράδειγμα, οκτώ χρήστες υπηρεσιών ψυχικής υγείας συμμετείχαν στη διεξαγωγή των επισκέψεων παρακολούθησης και στον έλεγχο της χρησιμότητας του ερευνητικού εργαλείου. Ένας ερευνητής, χρήστης υπηρεσιών ψυχικής υγείας από τη Φιλανδία, αναφέρει: «Η εμπειρία ήταν ιδιαίτερα ωφέλιμη και μάθαμε πολλά. Ξεκινήσαμε με σκοπό να συνδυάσουμε την παρακολούθηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων με την προσπάθεια να έχουμε κάποια επίδραση στην ανάπτυξη των υπηρεσιών... Τώρα είμαι ακόμα περισσότερο πεπεισμένος ότι είναι πραγματικά απαραίτητο να συμμετέχουν χρήστες υπηρεσιών ψυχικής υγείας στην καταγραφή, την αξιολόγηση και την έρευνα».

Η χρησιμότητα του εργαλείου ΙΤΗΑCΑ στην Ευρώπη

Πολύ συχνά, τα άτομα που βρίσκονται σε ψυχιατρικές δομές σε όλη την Ευρώπη παραμένουν στην αφάνεια και η παρακολούθηση και αξιολόγηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της γενικής φροντίδας υγείας των ενοίκων των δομών είναι ανεπαρκής. Τα άτομα αυτά αποτελούν έναν πληθυσμό ευάλωτο στην παραμέληση και την καταπάτηση των βασικών βιοτικών αναγκών τους, καθώς και των αστικών και πολιτικών δικαιωμάτων τους. Η διεθνής κοινότητα έκανε ένα σημαντικό βήμα για τη διασφάλιση και την προστασία των δικαιωμάτων αυτών, εγκρίνοντας τη Συνθήκη των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες (UN Convention on the Rights of Persons with Disabilities - CRPD) το 2006, η οποία αναθέτει στην κοινωνία την ευθύνη για την κάλυψη των αναγκών όλων των ατόμων με αναπηρία (συμπεριλαμβανομένων και των ατόμων με ψυχική αναπηρία). Τα άτομα με αναπηρία δεν είναι *αντικείμενα* φιλανθρωπίας, αλλά *ενεργά μέλη* της κοινωνίας, που έχουν δικαιώματα. Οι κυβερνήσεις και οι κοινωνίες

χρειάζεται να δημιουργήσουν περιβάλλοντα που ενθαρρύνουν και ενδυναμώνουν τα ευάλωτα άτομα στη διεκδίκηση του δικαιώματός τους στην υγεία, την εκπαίδευση, τις πολιτικές ελευθερίες και τα μέσα προστασίας που παρέχονται από τα διεθνή επίσημα έγγραφα για τα ανθρώπινα δικαιώματα. Κάποια από τα κρίσιμα ζητήματα που έχουν εντοπιστεί κατά τη δοκιμαστική εφαρμογή του εργαλείου ITHACA περιλαμβάνουν: την πρόσβαση και τη συμμετοχή στην ανάπτυξη του θεραπευτικού πλάνου, το δικαίωμα στην επικοινωνία με το περιβάλλον έξω από τη δομή διαμονής τους, την αλληλογραφία και τις επισκέψεις, και τη μεταφορά της θεραπείας στην κοινότητα.

Ο ρόλος των επαγγελματιών κλινικής και κοινωνικής φροντίδας

Όλα τα μέλη της κοινωνίας μπορούν να παίξουν ρόλο στην προστασία, το σεβασμό και την εκπλήρωση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, όπως και στο να τεθεί σε εφαρμογή το δικαίωμα στην υγεία για τους ανθρώπους με ψυχιατρικές και συναφείς διαταραχές. Οι επαγγελματίες κλινικής και κοινωνικής φροντίδας έχουν ιδιαίτερο καθήκον να διασφαλίσουν ότι τα ανθρώπινα δικαιώματα αποτελούν προτεραιότητα, συνεπώς μπορούν:

1. Να συνηγορήσουν και να ασκήσουν πιέσεις στους υπευθύνους διαμόρφωσης πολιτικών σε εθνικό επίπεδο για την υπογραφή, την επικύρωση και την εφαρμογή των στόχων και του πνεύματος που διαπνέει τη Συνθήκη για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες (CRPD).
2. Να δημιουργήσουν, να χρησιμοποιήσουν και να βελτιώσουν τα συστήματα παρακολούθησης και καταγραφής των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, με τη συνεχή συμβολή χρηστών υπηρεσιών ψυχικής υγείας.
3. Να υποστηρίξουν τις τοπικές ομάδες συνηγορίας και υποστήριξης για χρήστες υπηρεσιών ψυχικής υγείας.
4. Να υποστηρίξουν την ανάπτυξη υπηρεσιών ψυχικής υγείας στην κοινότητα.

Γλώσσες μετάφρασης

Το ερευνητικό εργαλείο ITHACA είναι διαθέσιμο στις εξής γλώσσες: Αγγλικά, Βουλγαρικά, Γερμανικά, Ελληνικά, Ιταλικά, Λιθουανικά, Ολλανδικά, Ουγγρικά, Ρουμανικά, Σλοβακικά, Τουρκικά, Τσεχικά, Φινλανδικά.

Στοιχεία επικοινωνίας και συμπληρωματικές παραπομπές

Για λεπτομερειακές πληροφορίες για το εργαλείο ITHACA, μπορείτε να επισκεφθείτε την ιστοσελίδα <http://www.ithaca-study.eu/> ή επικοινωνήσετε με τον Graham Thornicroft στο Ινστιτούτο Ψυχιατρικής του Λονδίνου (King's College London) graham.thornicroft@kcl.ac.uk

Για περισσότερες πληροφορίες:

1. Συνθήκη για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία – Convention on the Rights of People with Disabilities (<http://www.un.org/disabilities/>)
2. Κέντρο Συνηγορίας για Προβλήματα Ψυχικής Υγείας – Mental Disability Advocacy Center (<http://www.mdac.info>)
3. Ευρωπαϊκό Δίκτυο (πρώην) Χρηστών Υπηρεσιών Ψυχικής Υγείας – (European Network of (ex-)Users and Survivors of Psychiatry – ENUSP – <http://www.enusp.org/>)